

فی ۱۵ صفر سنہ ۱۳۲۷ و فی ۲۳ شباط سنہ ۱۳۲۴

## جمعیت علمیہ اسلامیہ نیک ناشر افکاریدر

مدیر مسئول :

محمد فطین

سر محرر :

فاح مجیز درسعاملرندن

مصطفی صبری

صاحب امتیاز :

فاح مجیز درسعاملرندن

شہری احمد افندی

## مندرجات

|                              |                                                          |
|------------------------------|----------------------------------------------------------|
| عالم اسلامیت                 | اسلامیتلہ مذہبیت جدیدہ برائشہ بیلیری . . . . . کوچوک خدی |
| جاوا . . . . . عبدالاحد داود | معرفت - دین . . . . . ابن الامین : محمود کمال            |
| مترقبہ                       | دین اسلامدہ هدف مناقشہ اولان مسائل . . . . . مصطفی صبری  |
| شریعت ایستز                  | اساس تشکت . . . . . ابن الامین : احمد توفیق              |
| قرعہ امتحاناری               | سیاست شرعیہ . . . . . ابن حازم : فرید                    |
| جوابلر                       | ادبیات                                                   |
|                              | بشر . . . . . خلیل ادیب                                  |

## نسخہ سی ۵۰ پارہ در

آبونہ اجرتی (ہوسنہ اجریتلہ برابر )

ممالک اجنبیہ ایچون :

۱۸ فرانق

» ۹,۵

ولایات ایچون :

۸۵ غروش

» ۴۵

استانبول ایچون :

برسنہ لک ۷۵ غروش

التی آلتی ۴۰ »

درج ایدلبان اوراق اعادہ اولتماز

## قادرلر مزہ :

اکثر مقالاتہ ایات کریمہ واحادیث نبویہ درج ایدلمش بولندینی نظر اعتبارہ آلہرق رعایتسز لکدہ بولنلمامسی  
رجا اولنور .

درسمادت

بکر افندی مطبعہ سی - وزیرخان

بیلدیرمکدر . بوقسه اوکبی حالتدن کندی الامیانلر دیدندن جیمش اولزلر .

احکام اسلامیہی استکمال ایدنلرک محاکمه لرنده نوقدر سخیف غریبلره ، نهمرعج اکالیسزلقاره تصادف ایدیوروز : انسانلرک . کلنجه وحی سفاهت نلمه هیچ برحرکته ، هیچ برزمانده مساعده ایدازسه یو حال . مافوق الطایفه بر امر محال اولور . دیورلر . یو ادعای مبالغه کارانهک . عرض ایتدیکم وجهله کوره نکلن باشقه دلیل اولماقله برابر وظیفه سی این یبانی وفایه فنا دیمکن عبارت اولان قانون شریعت باشقه درلو نمایالی ایدی ؟ بونلرک عقلنجه سفاهتی آز اولیق شرطیه تجویز ایتل ایدی . دیمک اوله جق . حال بوک بویه قانون اولز . فناک آزینی نفلر مسامحه ایه کوره رک برشیک قلی ایه مفقودیتی ستمه مه مک قانون شریعتک علویت احاطه سنه یاقیشماز . کندیسی فناکک آزیسک ضرری یوق دیمک کبی بر اثر ذهول کوسترمه جکی کبی تصحیح افکار ایچون یونی بویه سولیه یی ده شدیداً مؤاخذه ایدر . صوکره فناک . آزیسک فناقک دخی اذعان و تقدیر ایدیلرک وقوع بولان سیئاتک بلاتوبه آزیسک عفو اولنسی مأمول و چوغنک عفو اولنسی ممکن و توبه ایه قیل و کثیرینک عفو ی محقق بز حالد بولنور . ایشته کوریلرورکه احکامنده اولدوجه شدت و صعوبت توهم ایتلرکی شریعت مزده بالعکس ساحت و عاطفت مبدولاً موجود و انحق سوء تفهم جداً مردوددر .

(مابعدی وار)

مصطفی صبری

## اساس تشقت

[ مابعد ]

مسلمانانق قدر حریت و وجدانیه یی تعرضدن منزّه طوتان هیچ بر دین و قانون یوقدر . ادیان سائر

انک متنوع بر مشر بر دایمی اولان الواح خالقن نشر دقت اوکنده کشاده بر ایشدر . فانک برقع امنیت آلتنده ابراز ایلدیکی سبای مسکنته و قارک ، صبغه سرعت و عدم محدودیتله یالیز لادینی چهره میکده علف نگاه ایتوب بری طرفدن تجارت کی بر محب لاهوتیک [۱] اوزاندینی دست صمیمت و علوی قبول ایلمش ، تیار اولرده ؛ نازیئولرده ، بتون لعبتکارلرده پاره قازانمق ایه امانه وقت ایلمک کی اینکی مختلف و متباین حسیاتک کرکین . نمک ؛ قیمت خصوصیتدن عاری دقیقه لرلی ازمسده استحصانه چالیشیلان نشاط انبساطه مقابل عالمه یو جاننده . یاران بزمنده . حجره مطالعه ده ، مصاحبات علمیه و ادبیه ده بولان اذواق صافیة سعادتی ترجیح ایشدر .

ایشته کندی بیلان انسانی انکندیرمک و نشو و یاب ایتک ایچون مع زیاده کافی اولان شوسانطه قناعت ایتیرک باشقه صورتلره کلنجه آریانلردن . بر دغه وقوی انسانه الی الابد یوز قاره سی اوله حق اقبالی ارتکابه قتر ایلرله یئرلر و بعضاً انواع موجوده سفاهتدن بیقوب اوصانه رق ایچ حقیقتیسندن اتخار ایدنلر بولندینی ایشیدیلرشدور .

اوت انسانلرک . حرکات هوا پرستاندن بالکیه آریلما می . قصبوردن خالی اولما لرلی متناسنجه طوغریدر . و اعتیاد ایه تأیید ایدن بوکی احوال دن قورتولاق و حتی او اعتیادک مرکون او قوتدینی درس اغفال بوزدن بونلرک نقصان بشری آثاردن اولدینی اکلامق پک قولای برشی اولدینی مسلمدر . انحق تکملات انسانیه یه وصولده بالطبع هرکه میسر اولیان فضائلندر . من قبله موهورب اولان دینرک انک عالی ممرقی . انک مشکور خدمت ایه بزه انسانلرکده کی او اکلا شلمیان قصورلری . اوطعاً منجذب اوله جنمز مزالقی اقدامی

مالکيه جه ايقاع اولنان مشکلات استطلاع ايديلر ايسه موجود بئيريني حسن نظرله تاقى ايتك حجت مله ارباينك حوصله سنه صيغه بيله جك احوال دن اولمديني اكلابيلر . واقعا بولرله قارشى اك معقول مدافعه و تأثيرات سائيلريني بخندن ازاله انرله مثال ودها مكمل مؤسسات وجوده كنيرلمسندن عبارت بولنديني بديهمدر . فقط نه چاره حالا

برمعل بر آدم بيله بولنيسان بر جوق محارروار كه آفت دهشتك جهالتك زير پاي استيلاسنده — كندى كنديلرينه — معاً ماده خسران واضع حاله محكومدر . بو . بوله ايكن برده خارجدن قوتلى بر جوق مؤثراتك تهاجي شوزوالى آفت زده لرى منافع حقيقيه و مانع اصليه لريني تعيين و تقديرده نصل كردبادلره اوغرا ده جنى ، نصل مهالكه دوشوره چكي ادنى ملاحظه ايله آلاشلاشمر . آكلاشيلنجده ايكي يوزدن عظيم برحس ياس و تأثره دوشيلير . او مؤسسات اجنيه صرف حسابات نجيبة انسانيه سائيله سيله وجوده كنيرلمش اولمقدن زياده مقاصد مخصوصه سياسيه مستند بولندولرى بر جوق احوال و وقوعات ايله معلوم ايكن ايقاع تأثيراته منانته حالامكان بولنه ماهسى ، بزم ايسه او وادبده من كل الوجوه بر محروميت كله ايله خيت و خسران دوشوب مدت قريبه ددكل مع التاسف دهامديد بر زبان فعلاً و ماده مقابله و مدافعه قدرتي اك نساب ايده بيلمه مزه عايدامدرك يك ضعف كورنمى قلوب ارباب ديان و حجتى حقيقه داغدار ايده جك مسائلنددر .

ايشنه غايه امل و هدف مقصدلرى ظاهرأ مختلف و متخالف اولسه بيله بالذبحه خاقى سواد عظيم اهل سندن تبديد و تفرقه منجر اولان واجبي و انلردن بشقه بر جوق يرلى ضلالت پيشكان ، ظلمت جهل ايله تقدير خير و شر دن جدا عجز لرى ثمانى و متقرب خسران بونان شويبحاره لرى رنك ، رنك تسويات و القاءات ايله — هيج بر مانعه به تصادف ايمكمزمن — ايستكلى كني ايستكلى حاله صوقوب طور مقدمه درلر .

سالكينه رسوم و آئينلرينك اغناسجه اصلا مداخله ايدلر . و هيج بر كمسه به قول دين ايچون جبروا كراهه اصلا مساع بولنه ماز . لكن بر كره دائره اخوته داخل و زمره موحدينه و اصل اولانلرده اودا اثره فوز و فلاح دن تجماع ايله خسران ابدى به كرفتار اولسنه — اخوة و شفقه — روى رضا كوستريلمز .

حدود شرعيه معين و ميرهندر . حدى تجاوز ايدلر ، حدود شرعيه قارشيسنده قائلرلر . اقامه حدود الهده رحم و رافقه نجت ايدلر . چونكه اقامه حدود كرك شخص محدود ، كرك عمومأ موحدن ايچون عرض رحمت و رافتدر . على الصوم مسلمين — لزومى درجهده — ميرمات علوم دينيه ني تحصيل و تعلم ايله مكلف بولنديني كي علما و ائمه امتكده تعليم علوم دينيه و — عصر ك ايجابات و اجاآته كوره — وسائل مقتضيه ايله تلقينات لازمه به بذل همت و مقدرت ايملى ديانة و حجة بروظيفه در .

دقت و عبرت مخصوصه به شاياندر كه مايكمزك هان هر جهتنده بر جوق مؤسسات اجنيه وجوده كنيرلمش . بزم هنوز اساس و موقضى بيله ايشيدوب اوكرنمديكمز بر جوق كويلر مزده قصبه لرمزده — قياقت مخصوصه — لريله — اجني موسبورلر دونوب طولاشمقده ، امل و نيتلرينك استحصا و سائلنه جدا مهالكانه . مشکلات براندازانه چاليشوب اوغراشمقده بولنشددر .

شومؤسساتى — علوم و فوئونك نشرينه و ساطلرى اعتباريله — خوش كوره بيلانلر — او يولده حتى انلردن دها دون درجه لرده مؤسساتك ففدانى او كه سورهر ك — لازم بيله عد ايدلر كوريلوب ايشيديلبور ايسه ، بونلرك اساساً تأسيسنده كي مقصد و تعقيب ايدلمكده بولسان فكر و نيت استكنانه اولنور و شمدى به قدر واقع اولان تلقينات و القاآت ك عناصر مختلفه ارسنده حصوله كنيرديكي تأثيرات و احوال سياسيه و اداره

کوردیکی بنی نوعک تخلصی غیرتله مخاطرات و مهالکی  
کوزه آلدیرر. شراره بی — آتیا ایقاع ایده جکی مخاطره  
عظیمه بی ملاحظه ایله — اولدن احایه جالیشیر .

آهنک جریان خامیه و غلیان حسیات ذاتیه تبعیت  
سائقه سیله دکل ، سته لردن بری وقوف و اطلاع حاصل  
ایده بیلدیکمز بعض حالات و حقائقه استناداً و کمال اخلاص  
و حسن نیت مزده ابتداء بیان و اظهارندن کری طور میرکه  
اکثر ولایتده و قوعندن بحث و مناقشه اولنان احوالک  
صورت ماده سندن پک چوق زیاده جهت معنویه سی مختل  
ودقت و اهمیتی مستلزمدر . دفعهٔ مبالاتسزلق بعض  
یرلرده همان اعلان ارتداد مرتبه لرینه بیله وارمشدر .  
ظاهراً دیانتدن تجرد اجتماعیه برابر مذهباً و اعتقاداً برر  
طریق ناستواره صابانلرک انواع و اجناسی ایسه صایلوب  
بتیرله میه جک درجه لره چیقمشدر ،

بویله تشتت و تفرقه بی اوغرایان بر قومک احوال  
عمومیه سنده بالضروره اطراد و ارتباط قالماز . اغتشا  
شات ماده نیک اسباب حقیقه سی معنویاتک اختلالندن  
افکار و اذهانک تسممندن منبعشدر . فکر و مذهبی  
متغیر و متوش اولان بر جماعت ایچده حضور و اسایش  
تیسر ایده مز .

« حریت مذهبی » بی برطرز ابلیسانده تفسیر  
و تأویل ایله کیسه نیک فکریته قاریشیلماز دینله مز .  
بونی دیمک اسلامیتدن نصیب و بهره سی اولمدیغنی اعلان  
ایتمکدر . او حریت مذهبی ادیان سائر سالکینه راجعدر .  
انلرک آیین و مذهبه مداخله اولتماز مسلمانلر — هرشیدن  
اول — مسلمانلغنی اوکرنمکه ، بیلما نلره اوکرنمکه  
مجبوردر ، او یله بین المسلمین تفاف و فتنه ایقاظنه اصلاً  
مساعده اولمه ماز . اولنورسه عموماً مسلمین فرداً  
فرداً علی الدرجات مسؤول و معاتبدر .

دائماً دوشینلوب بیلنمایدرکه کائناتده حکمران اولان  
انجیق قدرت و مشیت الهیه در . مقرب فنا اولدیغنی —

علم و معرفت زده بولنورایسه بولسون ، کیمدن  
اولورسه اولسون اخذ و تعلم اولور . بونده شبهه یوقدر .  
فقط شونده ده شبهه یوقدرکه هر قوم و جمعیتک احوال  
خصوصیه و ایجابات اجتماعیه سنه نظراً اول امرده علم نامه  
تحصیل و تعلمنه مجبور بولندیغنی مواد علی الاطلاق بر  
دککدر . صنوف و درجاته منقسمدر . الزمی . مبرمی ،  
آجل ، مستعجلی واردر .

استدائی تحسینکی کور میانک دارالفنونلرده بری  
اولمدیغنی کبی داریخی دیاریخی . دینی ، دولتی بیله اوکر-  
نماش ، ضرورت مفرطیه منظم بر جهالت کشفه ایله  
کوزلری خیره لیش اولانلرکده — اولیله مقاصد مخصوصه  
و منافع سیاسیه ایله تأسیس اولنان — دارالمعارفدره  
— کندی موجودیت دینه و سیاسیه لری اعتباریله —  
موافق بریری اولماق ایجاب ایدر . چونکه اورالرده کی  
تحصیل — انجیق مقصد تأسیسه تابع اوله جنی ایچون —  
منافع اصلیه دن تباعده خدمت ایتمکدن بشقه برنتجه  
حاصل ایده مز . هر حالده محذورن آزاده کور یله مز .

نه دنیلیر ایسه دنیلسون هیئت اجتماعیه مرک نقطه  
استنادلری — من الاول الی الآخر — دیانتدن عبارتدر .  
بونقطه مهمه دن آرزچوق تباعده سبب اوله بیله جک  
احوالک — پک زیاده بر اهتمام و غیرتله اوکی آلفیق ،  
اذهان و افکارک صفوت و متانتی ادامه و تقویه ایله جک  
اسباب ماده و معنویه — دقیقه بیله فوت ایتمکسزین  
کمال جدیت و اخلاص ایله چالشمق ائ مقدس وظائفدندر .  
حقایق بدیهه دندرکه اوفاق بر شراره بیوک بر حریق  
حصوله کتیرمه کفایت ایدر . وخامتی تهاکمی اکلا -  
شیلان مواضعه بالاختیار و بلاسبب صوفلمق ، بشقه لرینی ده  
تقریبه چالشمق یا ادرا کن محرومیتی یا خود مظلوما  
برمفسدن ایما ایدر . ارباب عقول و حجت او یله مواضع  
مهلکه یه بالذات القای نفس ایده مز . فقط مهاکده

اختیاری مفسددر . چونکہ آنک اختیاریہ آخرك اختیاریہ مفسددر . بناء علیہ فاعل قصدندہ مستقل ایسہ اختیاری صحیح خلافی تقدیرندہ فاسددر . شوقصیابہ نظراً اکراہ یا ملجی یا خود غیر ملجیدر . اگر فاعل نفسنک و یا اعضاسنندن برینک انالافیہ تہدید اولنوبدہ بوندن خوف ایدرک بالاضطرار فعلہ مباشرت ایش شوقصیابہ ایسہ بوکا اکراہ ملجی دینلوورکے رضائی معدم اختیاری مفسددر . واکر غم و ملی موجب صورتہ حبس و ضرب خفیف ایلہ تہدید اولنوبرق بر فاعل ابقاعہ جبر ایدیلورسہ بواکدہ اکراہ غیر ملجی دینلوورکے رضائی معدم اختیاری مفسددر . اکراہ ایستملجی و ایستغیر ملجی بولنسون اہلیت و وجوب و اہلیت ادایہ منافی دکلدر . چونکہ مکرمہ ذمت . عقل . بلوغ باقیدر .

اکراہک معتبر اولمی ایچون درت شرطک وجودی لازمدر . اولاً اکراہک ملجی اولمی ثانیاً مکراہک تہدیدنی ابقاعہ مقتدر بولنمی ثالثاً مکراہ علیہ ایشلہمدیکی تقدیردہ مجبرک مکراہ ہی اجرا ایدہ جکنہ علم و غلبہ ظن حاصل اولمی رابعاً مکراہک . مکراہ علیہ مجبرک و یا آدمناک حضورندہ ایشلہمسی شرطدر . بناء علیہ شرائط مذکورہ تحقیق ایتمزسہ اکراہدہ بولنامش اولور .

عثمانی جزا قانوننک ۵۲ نجی مادہسندہ برکیمسہنک بر جبری رضائی اولمہرق مجبوراً ایشلہمش اولدینی ثابت اولورسہ مجازات قانونیہدن معفو طوبیلہ جفی تصریح ایدلشددر . فقط بویابدہکی مجبوریت . مجبری شعار تہمتدن بستون بری الذمہ کوسترہجک برکینیت و کندیسنک مساومت ایدہمہ جکی بر ضرورت اولوق لازمدر .

ابونک اولادہ . افدینک خدمتکارہ اولان امری کبی تعظیم و احترامدن نشئت ایدن شیلر مجبوریت قانونیہدن اولہمہجفی ینہ قانونک جلاہ صراحتدندر . مثلاً سابقہ مکرمہ اتناہندن و ارباب شقاوتدن بری برقادینک عرضہ

ہر دقہہ بیک عبرتہ کوردیکی حالہ — وجودنہ وجود و یروبدہ کندندہ بر قدرت فرض ایدہ جک درجہدہ غفلتہ قایسلانلر غرور و نفو تلرینک جزای الیمی پک چاپوق کوریرلر . آقلہ قرہنی تقریبک ایدہمہ جک بر مجزہ محکوم اولمشیکن بیات الہیمک عکسی ادعاہ قانتشمق نہ جرات و حماقتدر .

ثابت و معین حقیقتلری بر اقوبدہ مظلم و چورک اقاویل و اباطیلہ قولاق و یرمک نہ تمان حالتدر .

نتیجہ : شو بخفہلرک وسعتہ کورہ — بخنک دہازادہ نطہ بیلندن — طریق ایجازی اختیار اولی در . یوقسہ یجہ حقائق الیمہ و ارکہ تصویری صحیفہلر طولیدر . ارباب و جدائی داغدار ایدر « زیرا کہ آنک ذکریدہ بر کونہ المدر » .

ہم شو اجمال و لو مجمل و ناچیز اولسہدہ مقصد اصلی — بودر جہہ قدر اولسون — تبیین ایدہ بیایر . بوندن اوتومی ارباب ایمان و ادعانک فکر و ملاحظہ سنہ مودوعدر .

ابن الامین : احمد توفیق

## سیاست شرعیہ

۱۵

اکراہک تعریفی — اقسامی — واکراہملجی و غیر ملجینک تعریفلری — اکراہک شرطی — بویابدہکی احکام قانونیہ و شرعیہ — سرحوشلق — عتہ — جہل — سفیہ — ہزل و بونلر حقندہ کی احکام شرعیہ و قانونیہ

اسباب معاقبتدن بریدہ اکراہدر .

اکراہ . برکیمسہنی اخافہ ایلہ رضائی اولمان بر فعلی ابقاعہ بغیر حق جبر ایتکدر . بوصورتہ اکراہ رضائی معدم ایسہدہ اختیاری معدم دکلدر . زیرا مکرمہدن مکرمہ اولان فعل . اختیاریلہ صادر اولور . شوقدر کہ